

GARANTIES REALS EN ESCENARIS DE CRISI: PRESENT
I PROSPECTIVA. UNIVERSITAT DE BARCELONA, FACULTAT
DE DRET, 20 I 21 D'OCTUBRE DE 2011, PROJECTES
D'INVESTIGACIÓ DER 2008-03992 I 2009 SGR 221

Els dies 20 i 21 d'octubre de 2011 l'Aula Magna de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona acollí el Congrés Internacional «Garanties reals en escenaris de crisi: present i prospectiva», organitzat pels projectes d'investigació DER 2008-03992 i 2009 SGR 221. Amb aquesta són tres les vegades que el grup d'investigació dirigit pel doctor Ferran Badosa Coll (Universitat de Barcelona) ha proposat un debat públic i interdisciplinari sobre els drets reals de garantia. Tanmateix, a diferència de les edicions anteriors, focalitzades en les garanties de tipus mobiliari («Garanties reals mobiliàries a Europa», 29 i 30 de setembre de 2005, Universitat de Barcelona, i «Garanties reals mobiliàries: models i perspectives», 17 i 18 d'abril de 2008, Col·legi de Registradors de Barcelona), la trobada d'enguany ha ampliat el seu àmbit per a encabir també les garanties immobiliàries. Es tractava d'una ampliació necessària, atès el context actual de recessió del mercat hipotecari. De fet, per a abordar el problema des de l'arrel —el col·lapse nord-americà del 2007— s'encarregà a Emiliano González Mota que exposés, des de la Direcció General Adjunta d'Assumptes Internacionals del Banc d'Espanya, les darreres perspectives de reforma del finançament de l'habitatge impulsades pel Fons Monetari Internacional i els Estats Units d'Amèrica.

El tractament de les qüestions suscitées pel dret de garanties no podia ser més oportú. En l'àmbit nacional, les propostes per a revisar la legislació del sector s'han succeït en els darrers mesos. A les mediàtiques iniciatives parlamentàries en matèria de *dació en pagament*, cal sumar-hi algunes decisions judicials controvertides (significativament, les interlocutòries de l'Audiència Provincial de Navarra de 17 de desembre de 2010 i 28 de gener de 2011, sobre la limitació de la responsabilitat hipotecària al bé hipotecat, la Interlocutòria del Tribunal Constitucional de 19 de juliol de 2011, que no admet la qüestió d'inconstitucionalitat plantejada pel Jutjat de Primera Instància Número 2 de Sabadell en relació amb la restricció de les causes d'oposició del judici hipotecari a la LEC, i la Interlocutòria de l'Audiència Provincial de Girona de 16 de setembre de 2011, que interpreta l'article 579 LEC), l'activitat d'urgència del Govern espanyol (especialment, mitjançant el Reial decret llei 8/2011, d'1 de juliol, de mesures de suport als deutors hipotecaris) i les lleis aprovades per les Corts Generals just abans de la seva última dissolució (Llei 37/2011, de 10 d'octubre, de mesures d'agilitació processal, i Llei 38/2011, de 10 d'octubre, de reforma de la Llei 22/2003, de 9 de juliol, concursal). L'anàlisi de la incidència del nou material s'encomanà a especialistes de tots els àmbits de la vida

jurídica del nostre país. En efecte, participaren en el Congrés professors de reconegut prestigi d'arreu d'Espanya i hi col·laboraren activament els registradors i el Col·legi de Notaris de Catalunya, així com el Consell General de l'Advocacia i l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona.

Des de la perspectiva registral, José Luis Valle Muñoz (registrator de la propietat i director del Servei d'Estudis Registrals de Catalunya) proposà una anàlisi crítica de la regulació de la mal anomenada *hipoteca recarregable*, una de les novetats introduïdes per la Llei 41/2007, de 7 de desembre, de reforma del mercat hipotecari, la utilitat de la qual la pràctica s'ha encarregat de desmentir. Ángel Serrano de Nicolás, notari de Barcelona, denuncià els defectes dels procediments extrajudicials d'execució hipotecària vigents i en proposà la revisió, tot advocant per l'admissió, dins de certs límits, del pacte marcià. Per la seva banda, Andrés Domínguez Luelmo, de la Universitat de Valladolid, alertà l'auditori que la reforma dels articles 670 i 671 de la Llei d'enjudiciament civil pel Reial decret llei 8/2011 comporta a la pràctica una revisió integral del procediment d'execució, malgrat que sobre aquest particular l'única finalitat confessada de la norma sigui la protecció del deutor hipotecari incomplidor a qui executen l'habitatge. Les intervencions sobre el dret d'origen estatal es tancaren amb l'estudi crític de José Ramón García Vicente, de la Universitat de Salamanca, sobre les darreres modificacions de la Llei 22/2003, de 9 de juliol, concursal, introduïdes a última hora per la Llei 38/2011, de 10 d'octubre.

L'activitat del legislador europeu en matèria de garanties reals també s'ha intensificat darrerament. Tanmateix, l'objectiu general d'harmonització i modernització d'aquest àmbit del dret comunitari només s'ha assolit plenament per a les garanties financeres (directives 2002/47/CE, de 6 de juny, i 2009/44/CE, de 6 de maig). Per a entendre l'abast d'aquesta regulació convenia comptar amb especialistes avesats a les pràctiques específiques dels mercats financers. La seva anàlisi quedà finalment dividida en tres intervencions: Emilio Díaz Ruiz, de la Universitat Complutense de Madrid, exposà els efectes de la transposició espanyola de la Directiva 47/2002; Ángel Carrasco Perera, de la Universitat de Castella-La Manxa, fou l'encarregat de delimitar l'impacte al nostre país de la Directiva 2009/44/CE, de 6 de maig, que, entre d'altres previsions, amplia els béns immaterials susceptibles de conformar l'objecte de les garanties financeres; i, finalment, Francisco Garcimartín Alférez, de la Universitat Autònoma de Madrid, abordà els problemes de dret internacional privat que suscita l'aplicació de la normativa esmentada. Encara en relació amb el dret comunitari, Elena Lauroba Lacasa, de la Universitat de Barcelona, es féu ressò de la recent Proposta de directiva sobre els contractes de crèdit per a béns immobles d'ús residencial, de 31 de març de 2011.

La internacionalitat de l'acte es palesà amb les aportacions d'experts provinents de diversos països i tradicions jurídiques. Ulrich Drobnig, del Max-Planck-Institut, d'Hamburg, fou l'encarregat de realitzar la lliçó inaugural, que versà sobre el *book IX* del Draft Common Frame of Reference (DCFR, 2009), instrument de *soft law* que preveu un règim general de garanties mobiliàries no possessòries per a Europa. Malgrat que no són dret aplicable, els principis rectors del *book IX* DCFR han començat ja a inspirar iniciatives nacionals de modernització legislativa. Sobre la iniciativa belga, fins i tot abans de ser presentada, informà directament un dels seus promotors, Frédéric Georges, de la Universitat de Lieja. El *book IX* DCFR pretén instaurar un sistema de garanties *funcional*, és a dir, un règim jurídic que serveixi de suport a tots els mecanismes que tinguin com a finalitat l'afecció de béns mobles al compliment d'una obligació, amb independència de la manifestació externa o formal que els dits mecanismes acabin tenint. El *book IX* segueix, en aquest sentit, l'estela de l'influent règim nord-americà de garanties *ex* article 9 de l'Uniform Commercial Code (UCC). Precisament l'influx de l'article 9 UCC en els països de l'Amèrica Llatina fou el tema de la ponència de Boris Kozolchyk, de la Universitat d'Arizona, el qual defensà que les diferències entre els sistemes jurídics del dret continental i el dret anglosaxó en matèria de drets reals s'esvaeixen si són reconduïdes al seu mínim comú denominador: el concepte de *iura in re aliena* propi del dret romà clàssic, que permet la coexistència de drets reals possessoris sobre un mateix bé. També des de l'experiència del dret italià, Enrico Gabrielli, de la Universitat de Roma «Tor Vergata», i Michele Graziadei, de la Universitat de Torí, reconegueren el corrent actual de prevalença de la substància o funció dels mecanismes jurídics sobre llur forma o *nomen*. De fet, l'exposició del mateix Ferran Badosa Coll demostrà que una especificitat del dret català, l'usdefruit en garantia (art. 561-3.2c i 561-16.1g CCCat), constitueix una clara manifestació en l'àmbit del nostre ordenament jurídic d'aquesta tendència global de primacia de la funció —en el cas de l'usdefruit en garantia, la solutòria d'un deute. Es confirmava una idea de partida: emmirallar el dret català o l'espanyol en altres models contribueix a reafirmar-ne els encerts, detectar-ne les mancances i racionalitzar-ne el desenvolupament.

Jaume Tarabal
Professor de dret civil
Universitat de Barcelona